

Programacions musicals en la dictadura del mercat

quaderndelesidees.press/programacions-musicals-en-la-dictadura-del-mercat/

April 7, 2020

Imatge de l'Ajuntament de Barcelona. Festival Grec Flickr, 2019.

En els darrers anys s'ha parlat, potser massa insistentment i de forma gairebé tediosa, en el camp de les polítiques culturals, així com també de les estratègies que se'n deriven en àmbits com la gestió, la promoció i la difusió musicals, de qüestions i conceptes com ara la «creació de públics», els «nous públics» o, fins i tot, de la necessitat d'acostament i comprensió de la música «per a tots els públics». Aquestes directrius, al nostre parer, s'han impulsat de manera totalment equívoca i errònia en desconèixer profundament els motius que han impulsat o impulsen els compositors seriosos a la creació de la seva obra; haver concebut el públic com un agent totalment passiu i, el més greu de tot, obviar la missió i funció pública implícites que tenen tots aquells equipaments o festivals que se sostenen de la mà de les administracions o que reben aportacions substancials i meritòries per part de les institucions públiques.

I és que la gestió tampoc s'ha escapat d'allò que defineix Byung Chul-Han a la seva *Psicopolítica* com a «dictadura del mercat». De la mà del neoliberalisme financer s'ha instal·lat dins la nostra societat una mentalitat, a través de conceptes com lliure competència, productivitat, creació de riquesa, que no només ha acabat destruint el concepte de ciutadà tal com l'havíem entès des de la Il·lustració, sinó que l'individu s'ha transformat en un simple esclau i l'ús dels serveis públics (sanitat, educació, cultura) es concep per a uns destinataris que es bategen amb espantosos neologismes com *usuaris* si no ja, directament, *clients*. A les biblioteques, per exemple, ja no hi ha lectors tradicionals sinó usuaris i, fins i tot, als hospitals privats ja no es parla de l'esmentat terme d'*usuari*, molt emprat en els darrers anys a la sanitat pública, sinó de clients.

La gestió musical tampoc se n'ha escapat i, així, ha acabat lliurant-se a l'esmentada «dictadura del mercat» i ha concebut, bàsicament, la gestió i explotació dels seus programes ja no des del que, en veritat, li pertocaria realitzar com a equipament públic que és, sinó com una oferta més on «competir», impulsar programes atractius

(comercials) i, en darrera instància, obviar que una programació, implícitament, no deixa de ser una baula més de la gran cadena de l'educació i la culturalització d'una societat, més enllà dels àmbits educatius i acadèmics.

Però passa també que en el sistema educatiu públic ja s'ha donat per perduda la idea d'impulsar la culturalització general; ja s'ha acceptat, acríticament, la «visió neoliberal» de la vida i, així, molt més important sembla ja no oferir una cultura general, la que proporciona eines per forjar ciutadans amb pensament propi i crític, sinó «competències bàsiques» per poder sobreviure. Unes dècades enrere, el poeta Joan Brossa ja deia que a les escoles s'ensenyava massa a guanyar-se la vida i molt poc a pensar en què era la vida.

Amb aquestes bases, no ens ha d'estranyar com, en una entrevista de fa dos anys, l'actual director del Festival de Granada, Antonio Moral, es lamentava de la inexistència real de programadors i directors artístics. Sí que hi havia, en canvi, segons Moral, «gestors que gestionen la música com una fàbrica de iogurts». Desconec si Moral havia llegit els diagnòstics del filòsof coreà, però no és menys cert que una mirada atenta a la gran majoria de les programacions del nostre país semblen haver estat vertebrades tan sols per un objectiu principal: vendre entrades. I, malauradament, poca cosa més.

Amb aquesta vertebració, que en alguns casos arriba a ser obsessió malaltissa, ens agradi o no, s'han anat dilapidant els fonaments i la coneixença de la ja esmentada funció i missió pública d'alguns equipaments; s'ha esquinçat la tradició i filiació en allò que coneixíem com a humanisme tradicional i, el més preocupant, sembla que ens haguem assentat en un relativisme cultural que, com bé ha exposat el crític literari Terry Eagleton, acostuma a anar acompanyat del prejudici que tot el món és cultural i, per tant, es nega que hi hagi veritats o valors universals.

Imatge de Cara Burke, Concert: Flickr, 2014.

Enrere semblen haver quedat els temps on el programador musical o responsable artístic tenia com a missió la prescripció, la descoberta ja no tan sols de nous repertoris musicals (històrics, patrimonials, contemporanis) sinó també de nous intèrprets. Si l'eix vertebrador, com hem dit, sembla ser el de generar només la venda d'entrades, una

altra de les conseqüències és la de construir les programacions a partir de catàlegs d'agents que representen noms d'intèrprets que es van repetint any rere any. Fins a la societat.

Això junt a l'aparició d'uns receptors cada vegada més mandrosos i més infantilitzats, conseqüència directa del descens del nivell cultural, on es prefereix, per entendre'ns, escoltar fins a sis vegades en una temporada la *Patètica* de Txaikovski que no descobrir ja no tan sols els nous repertoris sinó les composicions dels nostres compositors, els del propi país. Ho deia el malaguanyat Ernest Lluch i ho he repetit en més d'una ocasió: Catalunya és un país molt «nacionalista» i molt poc patriota. En no ser-ho ha oblidat per complet els seus patrimonis i això ens han portat al pitjor dels escenaris. I quin és?

El que estem contemplant. No podria ser pitjor perquè si ho fos, no podria existir. Totes les directrius del pensament artístic estan concebudes més des de l'òptica de l'esmentada màxima «venda d'entrades» i, amb això, ha perdut la directriu bàsica que, abans de pretendre vendre el màxim d'entrades, cal impulsar i fer programes interessants. Això és: escapar-se de l'obsessió del destinatari i fer dels programes quelcom potent i interessant, que recuperi plenament la seva missió i funció públiques fins a fer-ne un interès i una necessitat per als destinataris. Abans d'això, però, ens cal una «necessitat interior». La mateixa que, tradicionalment, ha impulsat el creador a compondre. Però ara, malauradament també, molts dels nous creadors estan més obsessionats en artificis «ideològics», «tecnològics» o, directament, «consumistes». Sense Art en majúscules. Algunes programacions de la mal anomenada «música contemporània» semblen més interessades, així, en l'artifici que no en l'Art, cosa que ha acabat convertint-les en una espècie de carta blanca d'allò que li agrada al director artístic (programador) de torn.

Deixeu-me que us faci una confessió. En la meva curta, com intensa, etapa al capdavant de L'Auditori vaig deixar lligada una residència amb el compositor sabadellenc Benet Casablanca (1956). Personalment, en aquell moment, la música de Casablanca m'interessava més que no m'agradava. Us soc molt sincer, també amb els anys l'he anat integrant fins a haver escoltat, en el moment d'escriure aquestes línies en ple confinament, quatre vegades la seva òpera *L'enigma di Lea*. Però no per això vaig deixar de creure, en aquell moment, que un compositor amb una carrera internacional com la d'ell havia de tenir el seu espai d'exhibició en forma de «compositor resident». Era el que pertocava fer. No vull amb això mostrar un infantil «jo sí que feia les coses bé i ara ja no». En absolut. Perquè en les temporades dels darrers anys he vist compositors en residència com l'enyorat Joan Guinjoan, Joan Magrané o Josep Ma. Guix o he pogut escoltar a tot un RIAS Kammerchor interpretar obres de Bernat Vivancos. Ara bé, perdoneu que no deixi de demanar-me on són les programacions de Robert Gerhard (1896-1970) aquesta temporada, la del cinquantenari de la seva mort. El perquè? La resposta oficial és la pròpia del senyor Esteve de torn: perquè no ven. I és cert, Gerhard no ven. Ni vendrà. Gerhard i molts altres compositors no venen. Però han fet bé i fan excel·lentment la seva música. I com a mostra, que tot un Leonard Bernstein arribés a

encarregar una simfonia per a la New York Philharmonic per commemorar el 125è aniversari de la seva fundació. Molt em temo que els que no venen, de veritat, són els que diuen a tothora «no ven».

Oriol Pérez i Treviño

Oriol Pérez i Treviño

Musicòleg i assagista, ha estat al capdavant de diferents plataformes i institucions musicals. En l'actualitat és conseller editorial de la revista 440 Clàssica i crític de música clàssica del diari El Punt Avui, activitats que combina amb la docència i la difusió musical.

